

ACC. N:R M. 14685:1-8.

Landskap: *Småland*

Upptecknare: *Hildur Wickström, Markaryd* (f. 1900 i Traryd)

Härad: *Lunnarbo*

Berättare: *uppteckn. med fl. personer;*

Socken: *Markaryd*

Berättarens yrke: *se uppteckn.!*

Uppteckningsår: *1958*

Född år i

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Jakt och djurfångst. s. 1-8.

LUF 101

Yakt och Spurfångst

Ända till i början av 1800 och kanske något tiotal senare före kom vargar i Sunnerbo härads och Trakterna däromkring. Någon nu levande person finnes inte som sett eller hört vargar yla i trakterna däromkring. Fd. infelte soldaten och banvaktens Karl-Johan Sjöberg (95 år och vistas på Mankaryds Äldershem) har berättat att hans mor, som var född 1820 - att hon vid 13-årsåldern råkade ut för en varg. Hon hade då plats i en bondgård, och en sommarkväll skulle hon och bondens dotter hämta hem korna som voro på bete i skogen. Då flickorna voro på hemväg, kom en stor varg lufsande efter dem. Flickorna blevo dödsförskräckta men hade ändå sinnesnåvare att hålla besten på avstånd. De brukade alltid ha versin bastant käpp att mota korna med och denna kom nu väl till pass. Medan den ena flickan springande fjöste korna hemåt, gick den andra på sned baklänges bakom koflocken och tjoade och slog mot vargen. Av dessa vilda utbrätt från flickan sida blev vargen tydligen

så konfus och osäker, men han lunkade ändå med flickorna
ändå hem. Till slut fann varsen för gott att vända nosen mot
skogen igen. Hemkomna berättade de båda flickorna om varsen
som mest följt hela vägen hem - men man trodde ej att det
varit en varg, förrän några dagar därefter då man fann en
ihjältriven och halvt utspäten gris i närheten av gården.

Några år senare hade H. J. Sjöbergs moder, som hette
Kristina Johansdotter varit åkande efter ett par oxar till
Kvarns för att hämta hem julmjölet. Då hon så på hemvägen
åkade förbi Ångabäck norrevång begynte oxarna fnysa och väd-
ra och syntes mycket oroliga. Kristina Johansdotter upptäck-
te då 7 stycken vargar i flock som gick och nosade vid den
tillfrusna lagaån. Hon hade berättat att hon kände den ena
rysningen efter den andra utmed ryggraden, samtidigt
som hon pistade på de lika vetskrämda oxarna. Även
denna gång undslapp hon vargarna med blotta förskräckel-
sen.

Det fanns en klockare i Markaryd vid den tiden som

hette Ahlansberg, och han brukade ibland ge sig ut i socknen för att ta upp "tione" åt dåvarande prästen som tyckte sig för gammal för detta. Trakterna var ej heller säkra varken för vargar eller för löskefolk och Tvivelaktiga personer. En gång när så klockaren var ute för att uppbära "tione" så mötte han en varg. Vargen var hungrig och gick till anfall och striden blev het. Det hela slutade med att vargen blev besegrad. Då man sedan öppnade bestens mage befanns han vara totalt utsulten och man fann endast restorna efter tallkottar. Ahlansberg hade under striden gång placerat sig på en hög sten och denna sten i Exhults by kallas än i dag för "Vargstenen".

På gränsen mellan Småland och Skåne - mellan Markaryd och Rittsjö socknar ligger Krakasjön. En kvinna kallas Talla eller Täckare Johanna berättade under sin livstid att hon på Krakasjöns is (det var under vintern) att hon blev förföljd av en varg. Allt medan hon med klappande hjärta sprang hemåt fick hon ta plagg av sig då och då och kasta till vargen.

som genast kastade sig över detta för att nosa och undersöka och slita det i trasa. På detta sätt fick Talla-Johanna allt mer försprång - ~~och~~ väl hemkommen sjönk hon innanför dörren ihop som en trasa.

En bortgången person har berättat en varghistoria som här skall återges: "Förr i tiden fanns det personer som kunde läsa bort de djur man ville ha bort. Sålunda blev en lappgumma eftersänd som skulle "läsa bort vargarna" som grasserade och härjade vilt bland böndernas kreatur. Lappgumman kom och samma kväll ylade vargarna i skogsbruket. Detta ylande hörde bonden när han på kvällen gick från ladugården in i stugan. När så bonden kom in, sade han till lappgumman: "Vargarna yla så hemskt i kväll!" Då frågade lappgumman: "Hörde du vad de sa?" Men bonden hade bara hört ylanden och kunde inte finna några ord i deras tjut. Då gick lappgumman ut på förstugbron och lyssnade och när hon kom in sade hon: "Jo, de säger att de ska ha gullarpa husarhäst till frukost i morgon." Dagen efter på morgonen när hästarna skulle släppas ut till att vattnas så slet

Gullarps husarhäst och sprang till skogs. Där blev han ihjälriken av vargarna, och lappgumman's spådom gick i uppfyllelse. Huruvida lappgumman lyckades att "läsa bort" vargarna, det förmåler inte denna historia.

Fångst på varg. Man brukade gräva en djup varggrop där man trodde att vargen hade sin passage. Över gropen lade man ris så att inte vargen skulle se försäten. I bland hade man lockbete på en planka — när så vargen skulle till att ta lockbetet så föll han i gropen. Samma anordning användes än i dag till att fänga råttor och möss — och då har man en spann vatten så att råttor och möss faller ner direkt i vattenspannen.

Lodjur — finnes inte just här i trakten men har sett några mil norröver.

Älg. Här i skogarna finnes gott om älgar och har säkerligen funnits sen många långa tider tillbaka. Berättaren råkade ut för en älgfamilj för något 10-tals tillbaka. Det var i bärplockningstiden, lingonen lyste röda på tuvorna — just som man var sysselsatt med att plocka hördes ett brak och därnå innifrån sko-

gen - en ståtlig älgfjör med hög krona kommer först i teten, därefter
2 ungar och sitt älgkon - alla gående i gäsrad. Älgfamiljen kom-
mer närmare och närmare - så det blev ingen annan räd än att
klättra upp i närmast stående tall. En älgfjör som har ungar är
farlig att råka ut för - och det dröjde inte länge förr både han och
älgkon ställde sig till att vådra och frysa - det lukade människor...
Fast det kändes som hjärtat skulle sprängas av rädsla - så kunde
man ända inte låta bli att njutas av denna skogsdyll. Efter en
god stund promenerade älgfamiljen vidare mot annat mål - och
det blev att ta en lång omväg hem.

Rådjur finnes det ganska gott om här i dessa trakter - dessa
kan man få se ibland gå och beta på åkerstycken.

Grävling finnes också i skogarna här.

Yllex fångade man och tåmjde dem för att sedan ha dem vid
jakt av vildkaniner som höll till i stengårdsgårdarna. Man släppte
in illen i ett hål i stengårdsgården och hans soft eller odör
skrämdes ut vildkaninerna som vid uthoppandet sköts av jäga-
ren. Trädet o ovr finns gott om i skogarna, oranne
kommer

ända fram till beringshuset ibland.

Angående "jakt och djurfångst" i äldre tider så finnes inte
här några personer som vet något hur det var med jakt och
fångst i äldre tider.

I tidskriften "Svensk Jakt" nr 1, 2, 3 år 1958 finnes his-
toriska anteckningar om jakt och djurfångst i äldre tider
av Magnus Nordqvist.

Räv. Rävar har väl alltid förekommit i skogstrakterna och
förr som nu, har han väl varit ett rovdjur som gjort stor skada
både bland vilda som tamdjuren. Under vintertid - i nyfallen snö
kan man se hans spår t.o.m. i närheten av bopingshus.